

Postrzeganie roli biegłego rewidenta w społeczeństwie

AURELIA BRYŁKA

Streszczenie pracy magisterskiej zdobywczyni II miejsca w Konkursie PANA na najlepszą pracę magisterską z zakresu rewizji finansowej i audytu. Praca „Postrzeganie roli biegłego rewidenta w społeczeństwie” została napisana pod kierunkiem dr. hab. Bartłomieja Nity i obroniona na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu.

Wprowadzenie

Zawód biegłego rewidenta należy do grupy zawodów zaufania publicznego i pełni istotną funkcję w systemie gospodarczym, który oparty jest na wiarygodności informacji finansowej. Oznacza to, że praca biegłych rewidentów ma istotne znaczenie dla funkcjonowania gospodarki. W realiach współczesnej gospodarki rynkowej, charakteryzującej się dużą dynamiką zmian oraz złożonością procesów gospodarczych, informacje finansowe stanowią podstawę podejmowania decyzji przez wiele grup interesariuszy. Inwestorzy, kredytodawcy, organy administracji publicznej, kontrahenci czy pracownicy opierają swoje decyzje na danych zawartych w sprawozdaniach finansowych, oczekując, że będą one rzetelne, porównywalne i zgodne z rzeczywistością. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera rola biegłego rewidenta jako niezależnego specjalisty, którego zadaniem jest wydanie opinii o rzetelności sprawozdania finansowego.

Rolą biegłego rewidenta jest niezależna weryfikacja sprawozdań finansowych jednostek gospodarczych oraz potwierdzenie, że przedstawiają one wierny i rzetelny obraz sytuacji majątkowej, finansowej oraz wyników działalności. Audyt finansowy nie polega wyłącznie na sprawdzeniu poprawności zapisów księgowych, lecz obejmuje znacznie szerszy zakres działań, takich jak analiza ryzyk, ocena stosowanych zasad rachunkowości czy weryfikacja funkcjonowania systemu kontroli wewnętrznej. Pomimo tak istotnego znaczenia tej profesji, społeczna wiedza na temat zakresu obowiązków biegłego rewidenta oraz istoty rewizji finansowej pozostaje ograniczona. Często zawód ten bywa mylony z pracą księgowego lub kontrolera, co wpływa na sposób jego postrzegania i niedostateczną rozpoznawalność w społeczeństwie.

Cel i metodologia

Celem mojej pracy magisterskiej było zbadanie postrzegania roli biegłego rewidenta w społeczeństwie oraz identyfikacja różnic w opiniach i ocenach pomiędzy osobami zawodowo związanymi z audytem, a osobami spoza tej branży. Badanie przeprowadziłam na dwóch grupach: kandydatach na biegłych rewidentów oraz osobach niezwiązanych zawodowo z tą profesją. Badania koncentrowały się na postrzeganiu roli biegłego rewidenta w społeczeństwie, ze szczególnym uwzględnieniem poziomu wiedzy o zawodzie, jego wizerunku, prestiżu i zaufania społecznego, a także znaczenia postępującej cyfryzacji. W przypadku kandydatów na biegłych rewidentów pytania dotyczyły również motywacji do podjęcia tego zawodu.

Część teoretyczna pracy została poświęcona omówieniu istoty rewizji finansowej oraz miejsca biegłego rewidenta w gospodarce. W pracy przedstawiłam definicje i zakres obowiązków biegłego rewidenta, historię i rozwój tej profesji, jej znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa obrotu gospodarczego, a także uregulowania prawne dotyczącego tego zawodu. Audyt finansowy został ujęty jako proces mający na celu zwiększenie wiarygodności informacji finansowej, wymagający od biegłego rewidenta profesjonalnego osądu, wiedzy specjalistycznej oraz doświadczenia zawodowego. W procesie badania sprawozdań finansowych istotne znaczenie ma identyfikacja obszarów szczególnego ryzyka, właściwe zaplanowanie procedur badania oraz umiejętność interpretacji uzyskanych dowodów. W części teoretycznej został opisany również zakres badania sprawozdania finansowego oraz rola biegłego rewidenta, polegająca na wydaniu niezależnej opinii o jego rzetelności i zgodności z obowiązującymi zasadami rachunkowości.

W części teoretycznej omówiłam także historię kształtowania się zawodu biegłego rewidenta oraz rozwój rewizji finansowej, jako odpowiedzi na potrzeby gospodarki rynkowej. Wskazałam, że pojawienie się audytu wiązało się z rozdzieleniem funkcji właścicielskich i zarządczych w przedsiębiorstwach oraz z koniecznością ochrony interesów właścicieli kapitału, a wraz z rozwojem spółek kapitałowych oraz rynków finansowych wzrosło zapotrzebowanie na niezależną ocenę sytuacji finansowej przedsiębiorstw. Przedstawiłam rozwój zawodu w krajach Europy i Stanach Zjednoczonych, a także proces kształtowania się rewizji finansowej w Polsce. Szczególną uwagę poświęciłam zagadnieniom etyki zawodowej i niezależności biegłego rewidenta – jest to warunek prawidłowego przeprowadzenia badania sprawozdania finansowego. Omówiłam podstawowe zasady etyki zawodowej, wartości, takie jak uczciwość, obiektywizm, znaczenie kompetencji zawodowych, należytej staranności oraz zachowania tajemnicy zawodowej. Zwróciłam również uwagę na odpowiedzialność prawną i dyscyplinarną biegłych rewidentów oraz na konsekwencje nierzetelnie przeprowadzonego audytu, które mogą dotyczyć nie tylko pojedynczych jednostek, lecz wpływać również na cały rynek finansowy.

Część teoretyczna obejmowała także analizę wpływu cyfryzacji na zawód biegłego rewidenta – rozwój technologii informatycznych, automatyzacja procesów księgowych oraz wykorzystanie zaawansowanych narzędzi analitycznych zmieniają sposób przeprowadzania audytu finansowego, co wpływa na zwiększenie efektywności procedur badania oraz ograniczenie rutynowych czynności. Cyfryzacja wymaga od biegłych rewidentów ciągłego podnoszenia kompetencji oraz dostosowywania się do nowych warunków pracy.

Część empiryczna pracy została poświęcona analizie postrzegania roli biegłego rewidenta w społeczeństwie na podstawie wyników badania ankietowego. Badanie miało charakter porównawczy i zostało przeprowadzone w dwóch grupach: kandydatów na biegłych rewidentów oraz osób niezwiązanych z zawodem biegłego rewidenta. Celem badania było zidentyfikowanie różnic w postrzeganiu tego zawodu pomiędzy tymi grupami oraz analiza wybranych aspektów tego postrzegania, takich jak poziom wiedzy o zawodzie, jego wizerunek, prestiż, zaufanie społeczne oraz znaczenie zmian technologicznych. Przyjęte przez mnie hipotezy zakładały, że osoby niezwiązane z zawodem mają ograniczoną wiedzę o roli biegłego rewidenta, a kandydaci na biegłych rewidentów postrzegają zawód jako bardziej prestiżowy i wymagający. Przewidywałam również, że kandydaci na biegłych rewidentów mają większe zaufanie do profesji, a cyfryzacja jest przez nich postrzegana jako szansa, podczas gdy społeczeństwo obawia się zagrożeń dla niezależności zawodu. Założenia te miały na celu weryfikację różnic w percepcji zawodu i wyciągnięcie wniosków dotyczących potrzebnych działań edukacyjnych i promujących zawód.

Dobór próby badawczej

Dobór próby umożliwił identyfikację różnic w postrzeganiu zawodu, które wynikają m.in. z poziomu wiedzy, wykształcenia oraz doświadczenia zawodowego. Analizując wyniki szczególną uwagę zwróciłam na porównanie rozkładu odpowiedzi w obu grupach ankietowanych, co pozwoliło uchwycić zarówno podobieństwa, jak i wyraźne różnice w ocenach poszczególnych aspektów zawodu biegłego rewidenta. W badaniu wzięło udział 110 ankietowanych (55 kandydatów na biegłych rewidentów oraz 55 osób niezwiązanych z zawodem).

Uczestnicy badania różnili się pod względem płci, wieku, poziomu wykształcenia, miejsca zamieszkania oraz statusu zawodowego. Wśród kandydatów na biegłych rewidentów dominowały osoby w wieku od około 18 do 34 lat, posiadające wyższe wykształcenie (na drogę zdobywania uprawnień biegłego rewidenta często przystępują młodsze osoby, które dopiero rozpoczynają swoją ścieżkę zawodową, muszą one posiadać wyższe wykształcenie). Grupa respondentów niezwiązanych zawodowo z rewizją finansową była bardziej zróżnicowana pod względem wieku, poziomu wykształcenia oraz doświadczenia zawodowego. Ankietowani reprezentowali różne grupy wiekowe oraz różne poziomy wykształcenia, co znalazło odzwierciedlenie

w zróżnicowanych odpowiedziach udzielanych w dalszej części badania. Większa różnorodność tej grupy umożliwiła uchwycenie szerszej perspektywy społecznej w zakresie postrzegania zawodu biegłego rewidenta. Pomimo wskazanych różnic pomiędzy grupami, dobór próby pozwolił spełnić założenia dotyczące ich różnorodności i porównywalności.

Wnioski

Jednym z kluczowych obszarów badania był poziom wiedzy społeczeństwa na temat zawodu biegłego rewidenta (w przypadku osób niezwiązanych z profesją biegłego rewidenta) oraz motywacje do podjęcia tego zawodu przez kandydatów na biegłych. Wyniki badania wykazały różnice pomiędzy badanymi grupami respondentów. W grupie osób niezwiązanych z audytem wiedza na temat zawodu biegłego rewidenta była ograniczona, a odpowiedzi często wskazywały na niepełne lub fragmentaryczne rozumienie roli biegłego rewidenta. Jedynie około 33 proc. respondentów niezwiązanych z zawodem potrafiło poprawnie wskazać podstawową funkcję biegłego rewidenta, jaką jest badanie sprawozdań finansowych, a większość oceniała swoją wiedzę jako przeciętną lub deklarowała jej brak. Kandydaci na biegłych rewidentów odpowiadając na pytania dotyczące motywacji, najczęściej wskazywali na prestiż zawodu, perspektywę wysokich zarobków oraz stabilność zatrudnienia, jako główne czynniki wpływające na decyzję o podjęciu tej ścieżki kariery. Większość kandydatów oceniła również możliwości rozwoju zawodowego w tym zawodzie jako bardzo dobre lub dobre, przy czym dla znacznej części respondentów zawód biegłego rewidenta nie był pierwszym wyborem zawodowym. Pomimo różnic w postrzeganiu zawodu biegłego rewidenta w badanych grupach oraz różnic w poziomie wiedzy na temat tej profesji, źródło czerpania wiedzy o zawodzie jest wspólne. Obie grupy czerpią wiedzę głównie ze szkoły oraz od znajomych. Kandydaci na biegłych wskazywali oprócz tego także praktyki i staże w firmach audytorskich, natomiast osoby niezwiązane z profesją – media i pracę.

Kolejnym analizowanym zagadnieniem był wizerunek i prestiż zawodu biegłego rewidenta. Wyniki badania wskazały, że kandydaci na biegłych rewidentów postrzegają ten zawód jako profesję o wysokim prestiżu, wymagającą specjalistycznej wiedzy oraz odpowiedzialności i mającą wpływ na zwiększanie transparentności przedsiębiorstw. W tej grupie zawód biegłego rewidenta był kojarzony z rzetelnością i profesjonalizmem. Wśród respondentów spoza branży opinie były bardziej zróżnicowane. Część badanych oceniała prestiż zawodu jako wysoki, jednak znaczna grupa miała trudność z jednoznaczną oceną, co może wynikać z ograniczonej wiedzy na temat rzeczywistego zakresu pracy audytora. Badanie wykazało, że kandydaci na biegłych rewidentów wyżej oceniali nie tylko prestiż zawodu, lecz także jego miejsce w hierarchii innych profesji, możliwości zarobkowe oraz znaczenie społeczne. Kandydaci na biegłych wykazują również szerszą wiedzę o konsekwencjach nierzetelnie przeprowadzonego audytu. Potrafią wskazać konkretne firmy, które

doświadczyły takich sytuacji, a także podać szczegóły sprawy. Natomiast osoby niezwiązane z zawodem ograniczały się do ogólnych skutków, nie opisując konkretnych przypadków. Różnice w odpowiedziach obu grup są widoczne zarówno w ich ilości (kandydaci na biegłych częściej odpowiadali na pytania otwarte), jak i w szczegółowości podawanych informacji.

Zaufanie społeczne do biegłych rewidentów również zostało poddane badaniu. Kandydaci na biegłych rewidentów w większości deklarowali wysoki poziom zaufania do wyników badań sprawozdań finansowych oraz do rzetelności pracy audytorów. W grupie osób niezwiązanych z rewizją finansową respondenci częściej wskazywali umiarkowany poziom zaufania lub podzielone opinie, co może być związane z ograniczoną wiedzą na temat zakresu pracy biegłego rewidenta, deklarowaną przez tę grupę w innych częściach badania. Kandydaci na biegłych rewidentów częściej wybierali odpowiedzi „zdecydowanie tak” oraz „raczej tak”, natomiast osoby niezwiązane z zawodem częściej wskazywały odpowiedzi neutralne lub niezdecydowane. Porównując odpowiedzi udzielane przez badane grupy możemy zauważyć, że kandydaci na biegłych rewidentów oceniają niezależność, rzetelność, czy też wpływ pracy biegłych na uczciwość finansową badanych jednostek bardziej pozytywnie niż osoby niezwiązane z tą profesją. Wskazane różnice mogą wynikać z głębszego zrozumienia zawodu przez kandydatów, którzy posiadają bardziej szczegółową wiedzę na temat jego roli w społeczeństwie i odpowiedzialności z nim związanej.

Kolejnym obszarem analizy był wpływ postępującej cyfryzacji na postrzeżenie zawodu biegłego rewidenta. Badanie wykazało różnice w postrzeganiu cyfryzacji w pracy biegłego rewidenta pomiędzy osobami niezwiązanymi z zawodem, a kandydatami na biegłych rewidentów. Respondenci spoza branży wyrażali obawy dotyczące automatyzacji i potencjalnego ograniczenia roli człowieka w procesie badania sprawozdań finansowych. Kandydaci zdecydowanie bardziej optymistycznie podchodzili do wpływu cyfryzacji na efektywność pracy biegłych rewidentów, wskazując, że narzędzia cyfrowe mogą wspierać proces audytu oraz ułatwiać wykonywanie określonych czynności badawczych. Różnice w odpowiedziach mogą wynikać z odmiennego poziomu wiedzy respondentów w badanym zakresie. Osoby niezwiązane z zawodem częściej deklarowały niską lub przeciętną wiedzę na temat technologii wykorzystywanych w audycie i odnosiły się do cyfryzacji w sposób ogólny. Kandydaci na biegłych rewidentów natomiast, wskazując konkretne narzędzia cyfrowe, wykazali się bardziej szczegółową wiedzą na temat ich zastosowania w pracy audytora, wskazując w jaki konkretnie sposób dane narzędzie może ułatwić jego pracę. Wyniki te sugerują, że postrzeżenie cyfryzacji w pracy biegłego rewidenta jest ściśle powiązane z poziomem wiedzy na temat tej profesji.

Podsumowanie

Wyniki potwierdziły postawione hipotezy badawcze, ukazując istotne różnice w poziomie wiedzy, zaufania i ocenie prestiżu zawodu biegłego rewidenta pomiędzy badanymi grupami. Wyniki wskazują na potrzebę zwiększenia wiedzy społeczeństwa na temat tej profesji, na przykład poprzez działania edukacyjne skierowane do szerokiego kręgu odbiorców, takie jak seminaria, warsztaty oraz kampanie informacyjne, które podkreślą rolę biegłego rewidenta w gospodarce, odpowiedzialność zawodową oraz pozytywny wpływ na transparentność i uczciwość finansową przedsiębiorstw. Warto również zwrócić uwagę na wykorzystanie mediów, w tym internetu, do szerzenia wiedzy na temat codziennej pracy biegłego rewidenta.